

Jaunās paaudzes finanšu pratības veicināšana skolā un ģimenē

Aija Brikše

Komunikācijas un finanšu pratības pārvaldes

Finanšu pratības daļas vadītāja

2025. gada 12. septembris

Lai izprastu situāciju, Latvijas Banka izstrādājusi un apkopojusi

**Latvijas iedzīvotāju
finanšu pratības
indeksu 2022**

**Finanšu un
ekonomikas tematu
mācošo skolotāju
aptaujū 2024**

**Latvijas 9. klases
skolēnu finanšu
pratības indeksu 2025**

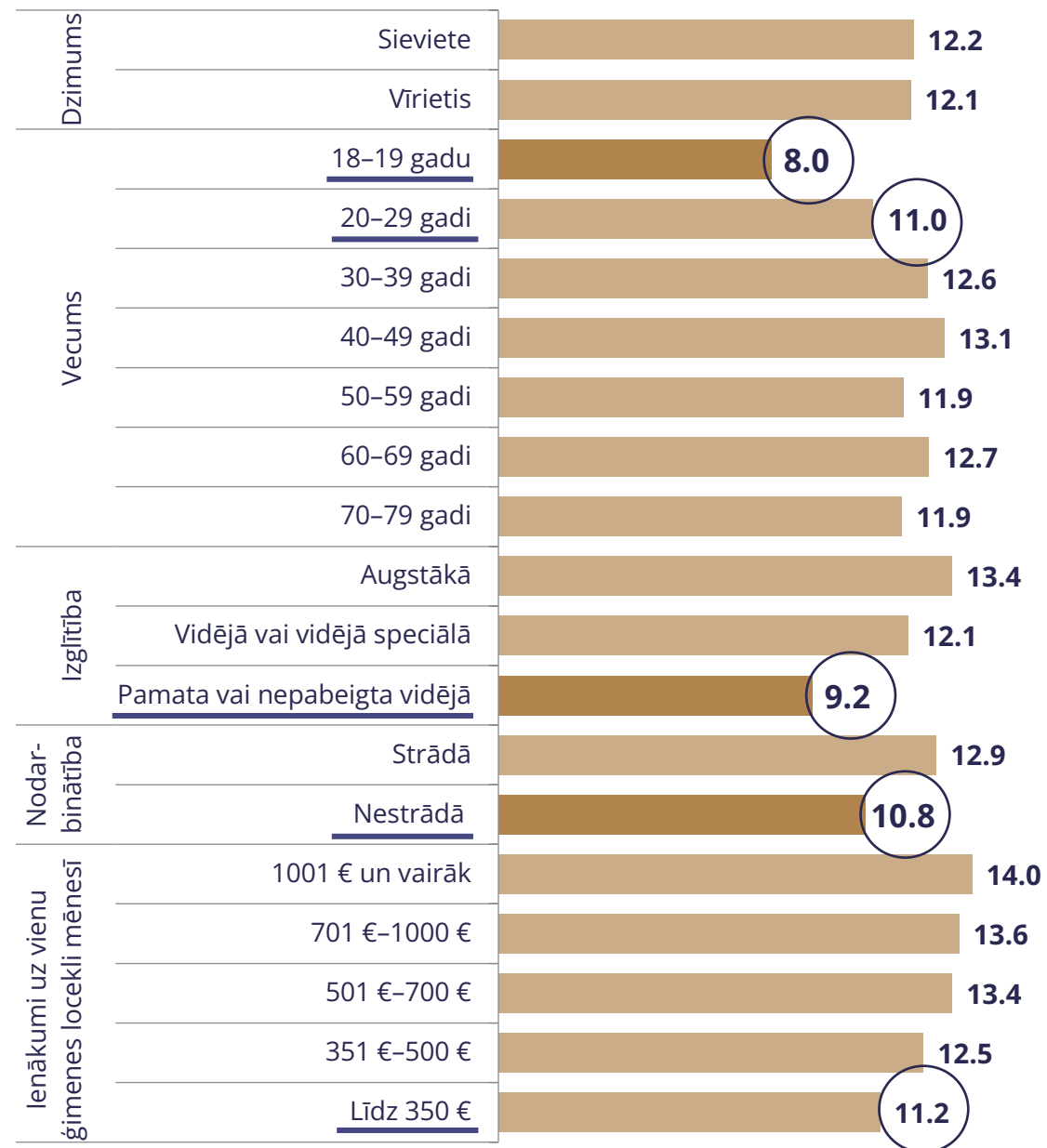
Latvijas pieaugušo un 9. klases skolēnu finanšu pratība

Iedzīvotāju finanšu pratības indekss 2022. g. ir **12.2 punkti no 20.**

Tas saglabājas nemainīgs kopš
2015. gada un atšķiras dažādās
iedzīvotāju grupās.

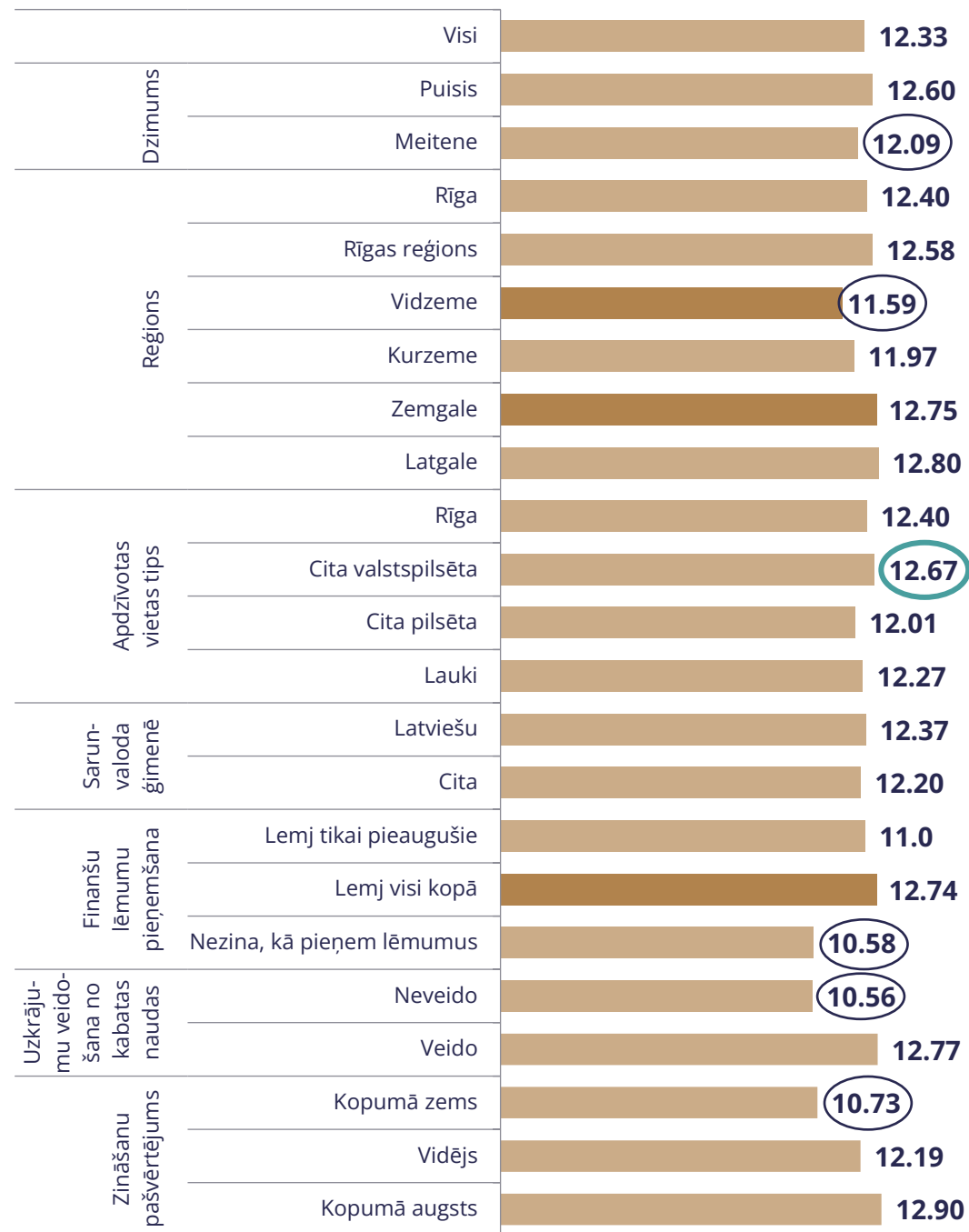
Finanšu pratības indeksu veido
iedzīvotāju zināšanu, uzvedības un
attieksmes novērtējums.

Finanšu pratības indekss dažādās skolēnu grupās

**9. klases skolēnu finanšu pratības
indekss ir 12.3 (no 20).**

Indeksu veido skolēnu zināšanu,
uzvedības un attieksmes novērtējums.

Faktori, kas ietekmē skolēnu finanšu zināšanas, uzvedību un attieksmi

Dzimums: meitenēm būtiski zemāki rezultāti zināšanu un attieksmes jautājumos.

Skolas reģions: zemāki rezultāti ir Vidzemes un Kurzemes skolēniem.

Apdzīvotas vietas tips: augstākie rezultāti ir **valstspilsētu** skolās, izņemot Rīgu.

Finanšu lēmumu pieņemšanas veids ģimenē: augstāki rezultāti lēmumu pieņemšanā iesaistītiem skolēniem, zemāki tiem, kuri nezina, kā ģimenē lemt par naudu.

Uzkrājumu veidošana un kabatas nauda: augstāki rezultāti skolēniem, kuriem ir kabatas nauda un kuri spēj veidot uzkrājumus no tās.

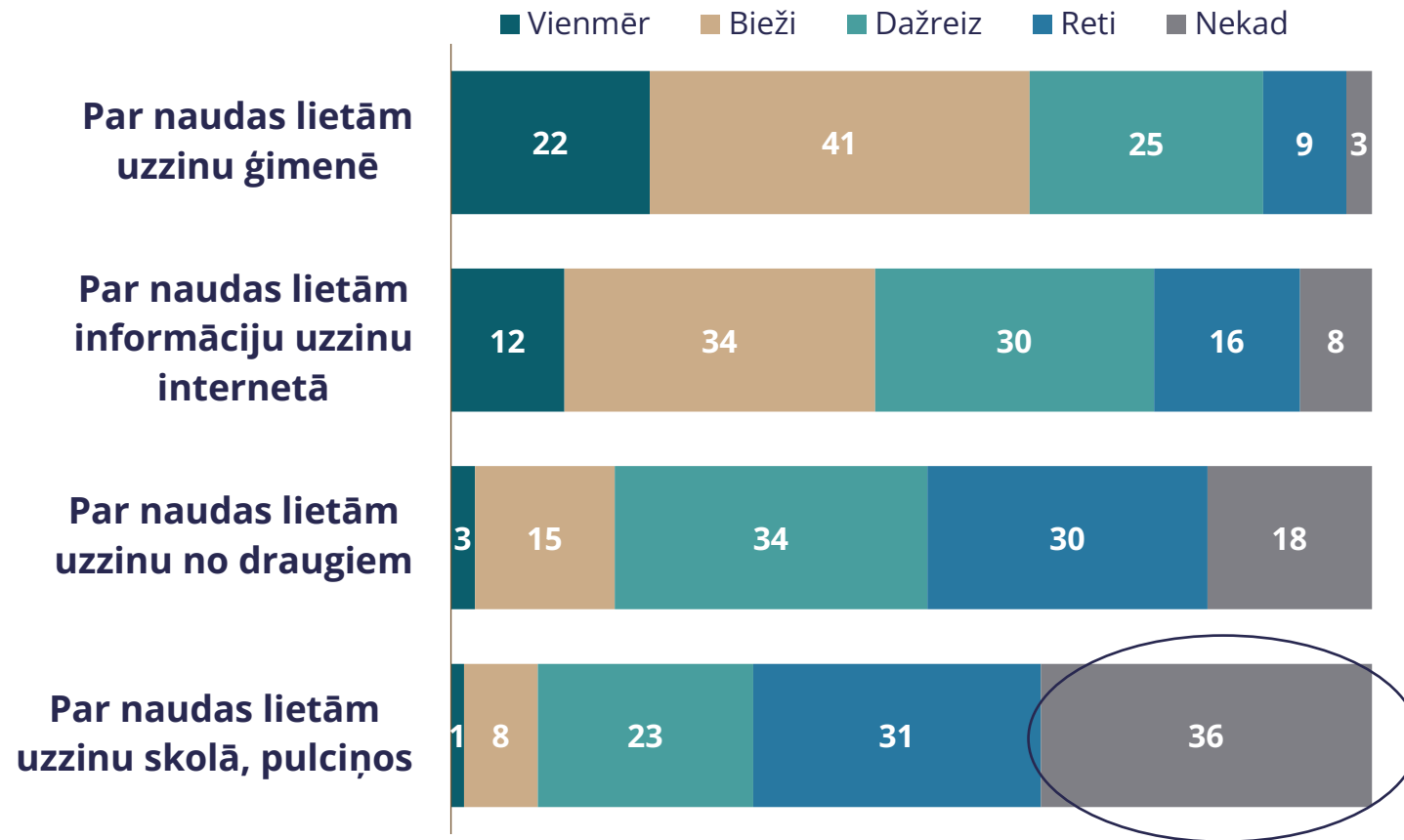

Informācijas avoti: ģimene, internets un draugi. Būtiski mazāk atzīst, ka uzzina skolā un pulciņos.

Kur 9. klases skolēni iegūst informāciju par naudu? (%)

Cik bieži tu iegūsti informāciju par naudu katrā no minētajiem veidiem?

36 % skolēnu nekad par naudas lietām nav uzzinājuši skolā, pulciņos, 31 % atzīst, ka tas noticis reti.

9. klases skolēni patstāvīgi jau izmanto dažādus finanšu pakalpojumus

Lieto naudu digitāli: 87 %
iepirkušies internetā, 85 % ir sava
bankas karte, 80 % atvērts savs
bankas konts, 65 % maksā,
izmantojot telefonu.

78 % izmanto maksājumu kartes
vai dažādus naudas veidus. 15 %
izmanto tikai skaidro naudu.

80 % skolēnu **veido uzkrājumus**
no savas kabatas naudas.

48 % saņēmuši piedāvājumu
internetā nopelnīt, 18 % uzrunāti
kļūt par "naudas mūļiem"

28 % iegulda naudu kopā ar
pieaugušajiem, **21 % puīšu** un 5 %
meiteņu paši **iegādājušies**
kriptoaktīvus.

76 % ņēmuši vērā ieteikumus no
influenceriem vai citiem atpazīstamiem
cilvēkiem sociālajos tīklos.

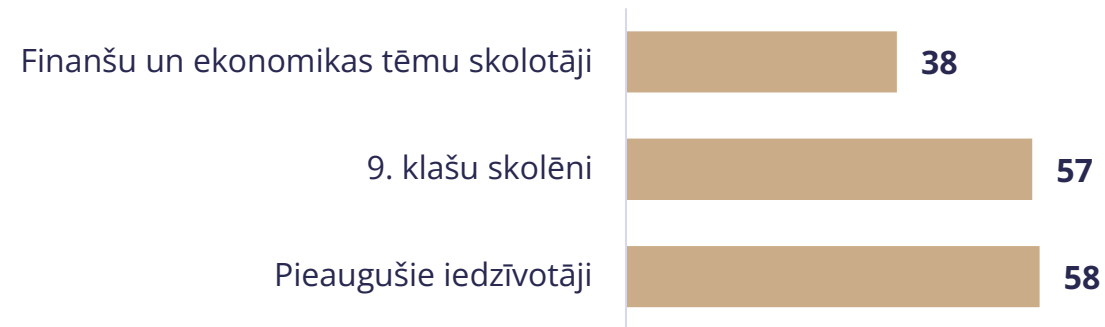
Finanšu pratības apgūšana skolā

Skolotāju finanšu zināšanas par vienkāršajiem un saliktajiem procentiem ir nepietiekamas.

Tas var ietekmēt spēju mācīt tādas tematus kā ieguldījumi, uzkrājumi, pensija, aizņemšanās u. c.

Kāds nogulda 100 eiro bezmaksas, beznodokļu krājkontā ar garantētu gada procentu likmi 2 % apmērā. Viņš šajā kontā vairs neko neiemaksā un arī neizņem naudu. Cik naudas būtu kontā pirmā gada beigās, kad veikts procentu maksājums? Pareizās atbildes (%)

Cik naudas būtu kontā pēc pieciem gadiem, ņemot vērā, ka nav nekādu maksu vai netiek atskaitīti nodokļi? Vai summa būtu ... ? Pareizās atbildes (%)

Finanšu un ekonomikas skolotāju priekšlikumi situācijas uzlabošanai

Ekonomikas un finanšu tematu nepazaudēšana

70 % uzskata, ka ekonomika un finanšu pratība būtu jāmāca tam paredzētā mācību priekšmetā.

Pārstrukturēt un pilnveidot mācību priekšmeta saturu

Tikai 52 % apmierināti ar sociālo zinību/zinātņu priekšmeta standartu un programmu. Iesaka to pārstrukturēt, sistematizēt, padarīt saprotamāku gan skolotājiem, gan skolēniem.

Papildināt un uzlabot mācību materiālus

72 % uzskata, ka nepieciešami materiāli ekonomikas un finanšu pratības mācīšanai. Iesaka esošos materiālus vienkāršot, padarīt praktiskākus, papildināt ar video.

Izglītēt skolotājus

59 % skolotāju uzskata, ka tiek pietiekami sagatavoti ekonomikas un finanšu tematu mācīšanai kursos, bet tikai 49 % – ka augstskolās.

Būtiskākie izaicinājumi

Būtiskākie izaicinājumi

Iestīguši viduvējībā

Zināšanas iegūst no vecākiem, bet sabiedrības (tostarp vecāku) finanšu prātības līmenis ir nepietiekams.

Izglītības sistēma situāciju neuzlabo

Skolai šobrīd nenoīmīga loma finanšu prātības uzlabošanā un nevienlīdzības mazināšanā.

Nevienlīdzīgas iespējas

Mazāk izglītotu, nabadzīgu un nestrādājošu vecāku, kā arī ārpus ģimenes augošiem bērniem mazākas iespējas sasniegt augstu finanšu prātības līmeni.

Skolotāju nepietiekamā sagatavotība

Finanšu un ekonomikas tematu mācošo skolotāju zināšanas par finanšu un ekonomikas pamatkonceptiem šobrīd ir nepietiekamas.

Būtiskākie izaicinājumi

Skolēni naudu un digitālus finanšu pakalpojumus izmanto jau šobrīd, bet nav tam atbilstoši sagatavoti.

Jaunieši, tāpat kā sabiedrība kopumā, **pakļauti krāpšanas riskam**, saņem piedāvājumus ātri, viegli nopelnīt un kļūt par naudas mūļiem.

Iespējamie risinājumi

Pētījumu secinājumi skolēnu finanšu prasības uzlabošanai

Skolēnu finanšu prasību var uzlabot, **finanšu un ekonomikas tematus strukturēti integrējot matemātikā**, tam sagatavojot skolotājus un mācību materiālus.*

Finanšu prasības **mācīšanai skolās ir pozitīva ietekme (*spillover*) uz mazākaizsargātu ģimeņu vecākiem, kā arī priekšmetu skolotājiem**. Būtiska vecāku iesaiste, piemēram, caur mājasdarbiem vai informatīviem materiāliem.**

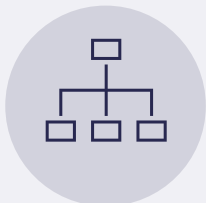

Finanšu prasības un ekonomikas mācību atstāšana katras skolas individuālā ziņā **veicina nevienlīdzību**. Eiropas savienībā (ES) izstrādātas **finanšu kompetences** vadlīnijas, kas jāapgūst ikvienam skolēnam.

* Ozkale, A., & Aprea, C. (2023). Designing mathematical tasks to enhance financial literacy among children in Grades 1–8. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 54(3), 433–450. <https://doi.org/10.1080/0020739X.2022.2157342>

**Frisancho, V. (2023). *Spillover effects of financial education: The impact of school-based programs on parents*. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1(1), 138–153. <https://doi.org/10.1017/flw.2023.2>

Finanšu un ekonomikas tematu mācīšanai skolās nepieciešami strukturāli un saturiski uzlabojumi

Pilnveidot sasniedzamos rezultātus sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā. Izvērtēt sociālo zinātņu **tematu sadalīšanu atsevišķos mācību priekšmetos**.^{*} Vairāk integrēt finanšu pratību matemātikā.^{**}

Pārstrukturēt, vienkāršot un papildināt mācību programmu un standarta sasniedzamos rezultātus, **izmantot ES un OECD finanšu kompetences vadlīnijas, iesaistīt finanšu nozari.**

Noteikt finanšu pratību par vienu no mūžizglītības prioritātēm, kas pieejama plašai sabiedrībai. Tomēr jāņem vērā, ka **finanšu pratības iekļaušana skolu programmās ir efektīvāks veids, kā uzlabot pieaugušo (gan skolotāju, gan vecāku) finanšu pratību.**^{***}

^{*}Ministru kabineta noteikumi Nr. 416

^{**}**Ozkale, A., & Aprea, C.** (2023). Designing mathematical tasks to enhance financial literacy among children in Grades 1–8. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 54(3), 433–450. <https://doi.org/10.1080/0020739X.2022.2157342>

^{***}**Frisancho, V.** (2023). *Spillover effects of financial education: The impact of school-based programs on parents*. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1(1), 138–153. <https://doi.org/10.1017/flw.2023.2>

Skolotāju kompetences uzlabošana un atbalsts

Pilnveidot topošo skolotāju sagatavošanu augstskolās. Studijās palielināt finanšu un ekonomikas tematu apguvi.

Uzlabot skolotāju profesionālās kompetences pilnveidi, precizējot prasības priekšmeta satura apguvei, lai saņemtu apliecību/ sertifikātu.*

Nodrošināt skolotājiem **praktiskus un mūsdienīgus (video u.c.) mācību materiālus**, tostarp adaptējot jau starptautiski pieejamus materiālus (*Khan Academy*).

Izvērtēt nepieciešamību ieviest ekonomikas un finanšu tematu **mentoringa programmu**, skolotājiem piesaistot finanšu sektora profesionāļus. Turpināt seminārus skolotājiem par aktuālo.

Finanšu pratības uzlabošana riska grupu ģimenēs

Pieejama informācija par naudu

Turpināt attīstīt jau esošos finanšu un ekonomikas izglītības resursus, piemēram, Latvijas Bankas "Naudas skolu". **Paplašināt materiālus vieglajā un vienkāršajā valodā.**

Finanšu izglītība riska grupām

Mērķtiecīgi mūžizglītības programmu ietvaros apmācīt zemas finanšu pratības riska grupas: ar zemāku izglītības līmeni un ienākumiem, bezdarbniekus, jauniešus līdz 30 gadu vecumam.

Atbalsta pasākumi ārpus ģimenes aprūpē augošiem bērniem

Nodrošināt mentoru, finanšu konsultantu vai praktiskas grupu nodarbības par naudu jauniešiem, kuri aug ārpus ģimenēm vai kuru ģimenes to nevar nodrošināt.

Mūsu valsts, mūsu banka